

re üç türüdür. Bu mahkemelerin derece, kısım ve görev alanlarıyla ilgili belirli düzenlemeler anayasada yapılmıştır. Konuyla ilgili diğer düzenlemeler özel kanunla yapılır.

Yedinci bölüm malî işlere ayrılmıştır. Bu bölümde vergi ve resimlerin ancak kanunla konabileceği belirtildikten sonra bütçe kanununun nasıl hazırlanacağı ve esasları ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.

Genel maddeler başlığı altında sekizinci bölümde devletin idarî taksimat ve teşkilâtı, anayasayı ve kanunları yorumlamakla görevli yüce ve özel divanlar, olağan üstü hal ve sıkıyönetim hali ve anayasanın değiştirilmesiyle ilgili hükümler yer almaktadır. Buna göre devletin idarî taksimat ve teşkilâtıyla ilgili yönetmelikler bakanlar kurulu tarafından hazırlanır ve kralın onayıyla yürürlüğe girer.

Anayasa maddelerini yorumlama hakkı, 57. madde uyarınca kurulmuş bulunan yüce divanıdır. Divan bakanlar kurulunun isteği veya her bir meclisin salt çoğunlukla alacağı karar üzerine anayasa maddelerini yorumlar ve bu yorum resmî gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girer.

Mahkemelerin yorumlamamış olduğu bir kanun metnini başbakanın isteği üzerine yorumlama hakkı da özel divanıdır. Özel divan en yüksek nizamiye mahkemesi başkanı ile bu mahkemenin iki hâkimi ve bakanlar kurulunun tayin edeceği üst derecede bir idarî görevliden oluşur. İstenen yorumla ilgili bakanlık görevlilerinden üst derecede bir görevli de bu divana katılır. Yorum kararları çoğunlukla alınır ve kanun gücündedir.

Vatanın korunmasını gerektiren olağan üstü bir hal söz konusu olduğunda bir koruma kanunu çıkarılarak normal kanunların yürürlüğünü durdurmak da dahil gerekli her türlü tedbiri almak üzere bir kimse görevlendirilir. Bu tedbirlerin vatanı korumada yeterli olmadığı durumlarda kral bakanlar kurulu kararına dayanarak kısmî veya genel bir sıkıyönetim ilân eder. Bu durumda kral bir kararname ile yürürlükteki kanunları dikkate almaksızın gerekli her türlü tâlimatı verebilir.

Anayasa normal kanunların usulüne uygun olarak değiştirilir. Ancak karar nisabı ayrı ayrı veya birlikte toplandıkları durumlarda her iki meclis üye tam sayısının üçte ikisidir. Değişiklik ancak kralın onayından sonra yürürlüğe girer. Krala vesâyet edildiği durumlarda kra-

lin haklarıyla ve verasetiyle ilgili olarak anayasada bir değişiklik yapılamaz.

BİBLİYOGRAFYA :

Bu bölümün yazımında Albert P. Blaustein-Gisbert H. Flanz'ın *Constitutions of the Countries of the World* (Newyork 1986) adlı eserinden faydalanılmıştır.

YILDIZHAN YAYLA

ANBER

(bk. AMBER).

ANBER

(Benî Anber)

(بنو العنبر)

Temîm kabilesinin bir kolu.

Benî Anber, adını Yemâme'de oturan Anber b. Amr b. Temîm'den almıştır. Hz. Peygamber'in Huzâa ve Temîm kabilelerinin yaşadığı bölgeye müslümanların zekâtlarını toplamak için gönderdiği tahsildara Temîmliler mâni olmuşlar, hatta müslüman Huzâalılar'ın vergilerini ödemelerini de engellemişlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber Temîmliler'e karşı 9. yılın Muharrem ayında (Mayıs 630) Uveyne b. Hisn kumandasında küçük bir birlik gönderdi. Bunu haber alan Temîmliler dağılıp kaçtılar. Ancak Uveyne, bir yörede topluca rastladığı Anberoğulları'na hücum etti ve ele geçirdiği çok sayıda esirle Medine'ye döndü. Hz. Peygamber'in emriyle bu esirler hapsedildiler. Olaydan hemen sonra Temîm kabilesi reislerinden bir heyet Medine'ye gelerek önce müfâhare* de bulunup üstünlük tasladılar, ancak başarılı olamayınca bağıllık arzettiler ve müslüman olduklarını bildirip esirlerinin serbest bırakılmasını istediler. Hz. Peygamber'in emriyle Benî Anber'e mensup esirlerin bir kısmı karşılıksız, bir kısmı da fidye karşılığı serbest bırakıldı. Anberoğulları 11 (632) yılında başlayan irtidad olaylarına karışmayıp İslâm'a bağlı kalmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *el-Meğâzi*, III, 974-979; İbn Hişâm, *es-Sire*, IV, 621-622; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 160-161; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 609; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 74; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 157; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 4, 7, 208-209, 217, 390; Sem'ânî, *el-Ensâb* (nşr. Muhammed Avvâme — Riyâzî Murâd), Dimaşk 1979 — Beyrut 1401/1981, IX, 67 vd.; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdû'l-me'âd* (nşr. Şuayb el-Arnaût — Abdülkâdir el-Arnaût), Kahire 1970, II, 224; Kehâle, *Mu'cemû' kabâ'ili'l-'Arab*, Beyrut 1402/1982, I, 126; Reckendorf, "Anber", *IA*, I, 432.

AHMET ÖNKÂL

ANBER AĞA

(bk. MUSTAFA ANBER AĞA).

ANBERİ

(العنبرى)

Ebû İshâk İbrâhîm b. İsmâîl el-Anberî
(ö. 285/898 [?])

Devrinin Tûs muhaddisi ve zâhidi.

Hadis tahsil için çeşitli ilim merkezlerine seyahatler yaptı. İshak b. Râhûye, Ahmed b. Hanbel ve Ali b. Hucre gibi hocalardan hadis okudu. Muhitinin sayılır muhaddisi oldu. Tûs'un meşhur âlim ve zâhidi Muhammed b. Eslem'den sonra, sohbetlerinden en çok faydalanan talebesi olması sebebiyle onun yerini aldı. Birçok hadis talebesine rivayette bulundu. Talebelerinden biri olan Ebû'n-Nadr el-Fakîh, onun günümüze intikal etmediği anlaşılan *Müsned*'i için, "Onu kendi el yazımla 290 (veya 210 küsur) cüz halinde yazdım" der (Zehebî, *A'lamü'n-nûbelâ*, XIII, 377).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Nuaym, *Hilye*, IX, 238-254; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, II, 679; a.m.f., *A'lamü'n-nûbelâ*, XIII, 377; Süyûtî, *Tabakâtül-huffâz* (Ömer), s. 295; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 205; Kettânî, *er-Risâletül-müstetrafe*, s. 69-70.

ABDULLAH AYDINLI

ANBESE b. SÜHAYM

(عنبة بن سحيم)

Anbese b. Sühaym el-Kelbî
(ö. 107/725)

Emevî Halifesi Hişâm b. Abdülmelik'in Endülüs valisi.

Endülüs Valisi Semh b. Mâlik el-Havlânî'nin öldürülmesi üzerine halk yeni vali tayin edilinceye kadar Abdurrahman b. Abdullah el-Gâfiki'yi vali seçti. Daha sonra İfrîkiyye Valisi Yezîd b. Ebû Müslim, Anbese'yi Endülüs valiliğine tayin etti (102/720). İfrîkiyye'nin yeni valisi Bişr b. Safvân da onu aynı görevde bıraktı. Anbese valiliği sırasında cihada önem verdi ve Frank topraklarına akinlar düzenledi. Carcassonne'yi bir müddet kuşattıktan sonra barış yoluyla aldı. Yapılan anlaşmaya göre Carcassonne halkı müslüman esirleri serbest bırakacak ve cizye ödeyecekti. Ayrıca müslümanların dostlarına dost, düşmanlarına da düşman olacaktı. Anbese daha sonra Gaul bölgesindeki Septimania'ya fethetti ve Fransa içlerine kadar ilerleyerek Rhöne

nehri geçti. Burgondes bölgesindeki ileri harekâtı sırasında da Lyon şehrini ele geçirdi ve dönüştürme seferlerinden birinde aldığı yara yüzünden öldü (Şâban 107/Aralık 725). Valiliği dört yıl sekiz ay devam etmiştir. Anbesese cesur ve kabiliyetli bir kumandan, iyi bir idareciydi. Becâ papazı İsidore, onun bu fetihleri zor ve şiddet kullanarak değil büyük bir ustalıklarla gerçekleştirdiğini söyler. Müsteşrik Reynaud da Anbesese'nin bu politikası sebebiyle Gaul topraklarından alınan haracın kat kat arttığını ifade eder.

BİBLİYOGRAFYA :

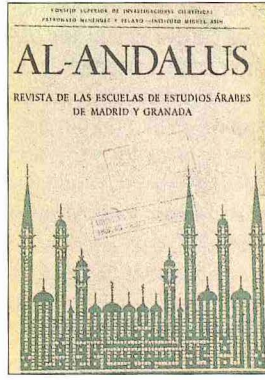
İbnü'l-Kütiyye, *Târîhu iftitâhi'l-Endelüs* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Beyrut 1402/1982, s. 190-191; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, IV, 136, 489-490; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib* (nşr. G. S. Colin — E. Lévi-Provençal), Beyrut 1983, II, 27; Makkarî, *Nefhu't-tib*, I, 235, 279; III, 16-18; IV, 350; *Ahbar Mecmû'a* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Kahire 1401/1981, s. 31; R. Dozy, *Spanish İslâm*, London 1972, s. 124; Anwar G. Chejne, *Muslim Spain, It's History and Culture*, Minneapolis 1974, s. 11; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 91; Hâlid es-Süfî, *Târîhu'l-'Arab fi'l-Endelüs: el-feth ve 'aşrû'l-vulât*, Bingazi 1980, s. 220-225; H. İbrâhim Hasan, *İslâm Târîhi* (trc. İsmail Yiğit v.dğr.), İstanbul 1985, I, 405; Abdurrahman Ali el-Haccî, *et-Târîhu'l-Endelüst*, Dimaşk 1407/1987, s. 190-191. ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

al-ANDALUS

İspanya'da

Endülüs İslâm medeniyeti üzerine
1933-1978 yılları arasında
yayımlanan kırk üç ciltlik ilmî dergi.

İspanya'nın İslâmî dönem tarih ve medeniyetini konu alan makalelerin yayımlandığı ilmî dergiler içinde en önemli olanıdır. Başşehir Madrid'de ve Endülüs İslâm medeniyetinin ilim merkezlerinden biri olan Granada'da (Gırnata) bulunan Escuelas de Estudios Arabes (Arap araştırmaları enstitüleri) ile Consejo Superior de Investigaciones Científicas (ilmî tetkikler yüksek kurulu) tarafından İspanyolca olarak neşredilmiştir. Altı ayda bir yaklaşık 250 sayfalık sayılar halinde yayımlanmış ve iki sayısından bir cilt oluşturulmuştur. 1958 yılında ilk yirmi cildinde (1933-1955) yer alan makalelerin fihristi yayımlanmıştır. *al-Andalus*, yalnız İspanya'nın İslâmî geçmişine ağırlık vermesi ve adının sadece bu ülkeyi kapsamasından dolayı, son yıllarda sınırları genişletilen çalışmaları ilim âlemine duyurmakta yetersiz kalmış ve bunun üzerine kapatılarak 1980 yılından itibaren yerine, yine sayıları yılda bir cilt teşkil eden *al-Qantara* adlı derginin neşrine

el-Andalus dergisinin
XI. cildinin
ikinci
fasikül
kapağı

başlanmıştır. *al-Qantara*, yalnız İspanya'nın değil, başta Kuzey Afrika olmak üzere İslâm medeniyetinin daha geniş bölgelerini içine alan çeşitli konulardaki çalışmaları ihtiva etmekte ve bu konular arasında özellikle İslâm sanat tarihi ve arkeolojisine önem vermektedir.

ENGİN BEKSAÇ

ANDELİB, Hâce Muhammed Nâsir

(خواجه محمد ناصر عندليب)

(ö. 1172/1759)

Hint Nakşibendliği'nin
önemli temsilcilerinden biri,

Tarikat-ı Muhammediyye'nin kurucusu.

1105'te (1693-94) Delhi'de doğdu. XVII. yüzyılda Buhara'dan Hindistan'a göç eden bir ailenin oğludur. Soyunun baba tarafından Bahâeddin Nakşibend'e, anne tarafından Abdülkâdir-i Geylânî'ye ulaştığı ileri sürülmektedir. Gençlik yıllarında Babürlü ordusunda görev aldı ve Babürlü soyundan bir kadınla evlendi. 1720'de askerlikten ayrılarak kendisini tamamıyla tasavvufa verdi. İlk üstadı Şah Sâdullah Gülşen'dir. İmâm-ı Rabbânî'nin soyundan gelen müşşidi Abdülhahad Gül'e olan saygısından dolayı Gülşen mahlasını alan Şah Sâdullah, müridi Muhammed Nâsir'a Andelib adını vermiş, o da yine aynı düşünceyle oğluna Derd (aşk) adını koymuştu. Tasavvufa "gül" Allah'ın, "bülbül" de Hz. Peygamber'in sembolü olarak kullanıldığı, bülbülün ezelden beri güle âşık olduğu imajı dik-kate alınırsa "gül", "gülşen", "andelib" ve "derd" gibi kavramların aşktan kaynaklanan derin mistik mânalar ifade ettiği anlaşılır. Andelib'in ikinci üstadı Pîr Muhammed Zübeyr, İmâm-ı Rabbânî ailesinin dördüncü ve son kayyûm*udur.

Hindistan'da gerçek Müslümanlığı ve saf Muhammediliği yeniden ve güçlü bir şekilde yerleştirmek isteyen Andelib, kur-

duğu ve oğlu Mîr Derd'in geliştirecek devam ettirdiği İslâmî ve tasavvufî harekete Tarikat-ı Muhammediyye-i Hâlisâ adını vermiştir. O, ilk kutub* olarak kabul ettiği Hz. Hasan'ı mânevî âlemde gördüğünü ve onun kendisine Tarikat-ı Muhammediyye-i Hâlisâ'nın sırlarını öğrettiğini ileri sürer. Seyyid Ahmed Şehid, XIX. yüzyılda Hindistan'da Tarikat-ı Muhammediyye hareketini başlatırken onun tesirinde kalmıştır. Andelib'in ilk müridi, ruh terbiyesini bizzat kendisinin verdiği oğlu Mîr Derd'dir. Müşşidi Şah Sâdullah Gülşen'in âdetine uyarak Zînetü'l-mesâcid adlı zâviyesinde yıllarca sohbet toplantıları düzenleyen Andelib'in Urdu dilinin ve şiirinin gelişmesi üzerindeki tesirleri de önemlidir.

Müşşidi Pîr Zübeyr'in ölümü üzerine oğlu Mîr Derd için kaleme aldığı *Nâle-i 'Andelib* (I-II, Bhopal 1308) adlı eserinin genel çerçevesini temsili bir hikâyeye teşkil eder. Küçük hikâyelere, çeşitli fikhî ve hikemî meselelere yer verilen eserde Nakşibendiyye ezkâr ve evrâdından bahsedilir. Andelib'in yolundan gidenler bu eseri Kur'an'dan sonra en önemli kaynak olarak kabul ederler.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhâş el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtîr*, VI, 308-309, 358; A. Schimmel, *Pain and Grace*, Leiden 1976, s. 32 vd.; a.mlf., *Tasavvufun Boyutları* (trc. Ender Gürol), İstanbul 1982, s. 317-318; a.mlf., "Andelib", *Elr.*, II, 9; A. Hayyâmpür, *Ferheng-i Sûhanverân*, Tebriz 1340 hş., s. 409. SÜLEYMAN ULUDAĞ

ANDİLER

Dağıstan Muhtar
Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde
Sulak nehrinin Koysu kolu havzasında
ve Botlih bölgesinde yaşayan
sekiz küçük müslüman İber-Kafkas halkı
(bk. AVARLAR; DAĞİSTAN).

ANEZE

(عنة)

Hz. Peygamber'in
kullandığı bir nevi asâ
(bk. ASÂ).

ANEZE

(عنة)

Günümüzde de varlığını sürdüren
çok eski bir Arap kabilesi.

Kabileye adını veren Aneze b. Esed b. Rebîa'nın asıl adı Âmir'dir. Bir şahsı aneze (kısa mızrak) ile öldürdüğü için Aneze adıyla meşhur olan Âmir'in şeceresi Ad-